

Kv Galten 28

Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2024
Henrik Bernro

Titel: Kv Galten 28
Författare: Henrik Bernro
Kulturmiljörapport: 2024:14

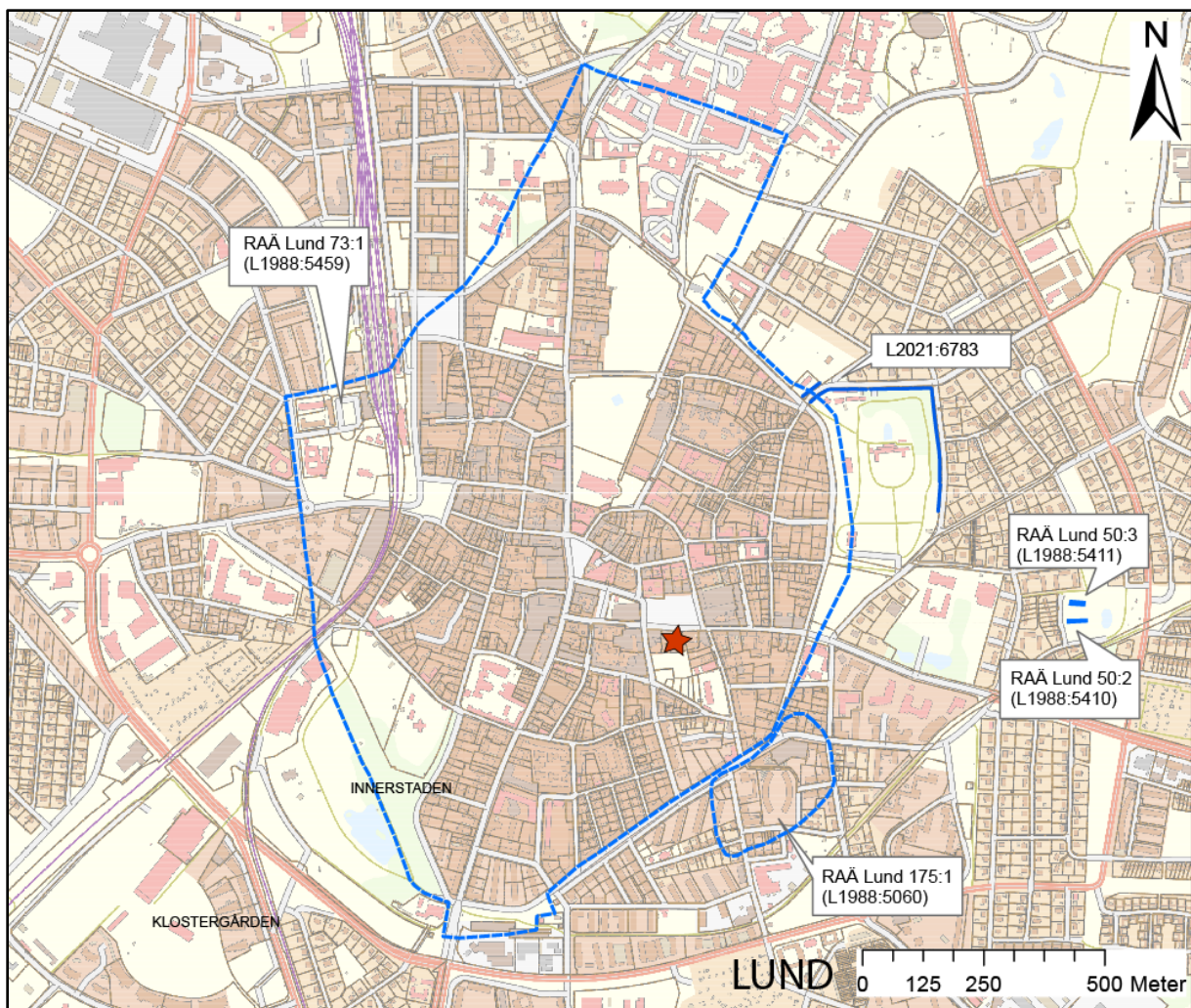
Omslagsbild: Galten 4, vy från Mårtenstorget år 1967. Hämtat från Kulturens LB-arkiv. LB 4262.
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	5
Genomförande och dokumentation	7
Resultat.....	10
Kulturlagerstatus.....	11
Administrativa och tekniska uppgifter	12
Källor och litteratur.....	13
Bilagor.....	14
Bilaga 1. Plan- och sektionsritningar	
Bilaga 2 Makrofossilanalys	

Sammanfattning

- Med anledning av att Galten i Lund AB planerade markarbeten på fastigheten Galten 28 i Lund fattade Länsstyrelsen beslut om att en arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning skulle genomföras (Lst. Dnr. 23964-2023).
- Kvarteret Galten anlades under medeltid och är centralt beläget inom fornlämning L1988:5459, Lunds stadslager. Spår av bebyggelse har tidigare dokumenterats inom kvarteret och daterats till tidigmedeltid och framåt. Äldre kulturlager har tidigare påträffats inom kvarteret med en mäktighet upp till 3,60 meter.
- Undersökningen genomfördes under perioden 2024-02-12–2024-02-13. En nedgrävd dagvattenbrunn skulle bytas ut, varpå ett schakt grävdes under arkeologisk övervakning på fastigheten Galten 28, till en omfattning av 2,30 × 1,70 meter. Schaktdjupet nedgick till 1,70 meter.
- Under utgrävningen dokumenterades en stenläggning på 0,70 meters djup och en stratigrafi av intakta äldre kulturlager på ett djup av 0,50–1,50 meter.
- På ett djup av 0,50–1,00 meter dokumenterades bebyggelseaktiviteter i form av nivelleringslager, raseringslager av kalkbruk, samt konstruktionslager. Under detta, på ett djup av 1,00–1,50 meter, dokumenterades medeltida odlingsjord.
- Längst ner mot schaktbotten på ett djup av 1,50–1,70 meter kunde inga kulturlager dokumenteras på grund av regn, inrasade schaktmassor och försvårad framkomlighet.

Figur 1. Platsen för undersökningen markerad med röd en stjärna inom fornlämning L1988:5459 Lunds stadslager (RAÄ Lund 73:1). Fastighetskartan © Lantmäteriet.

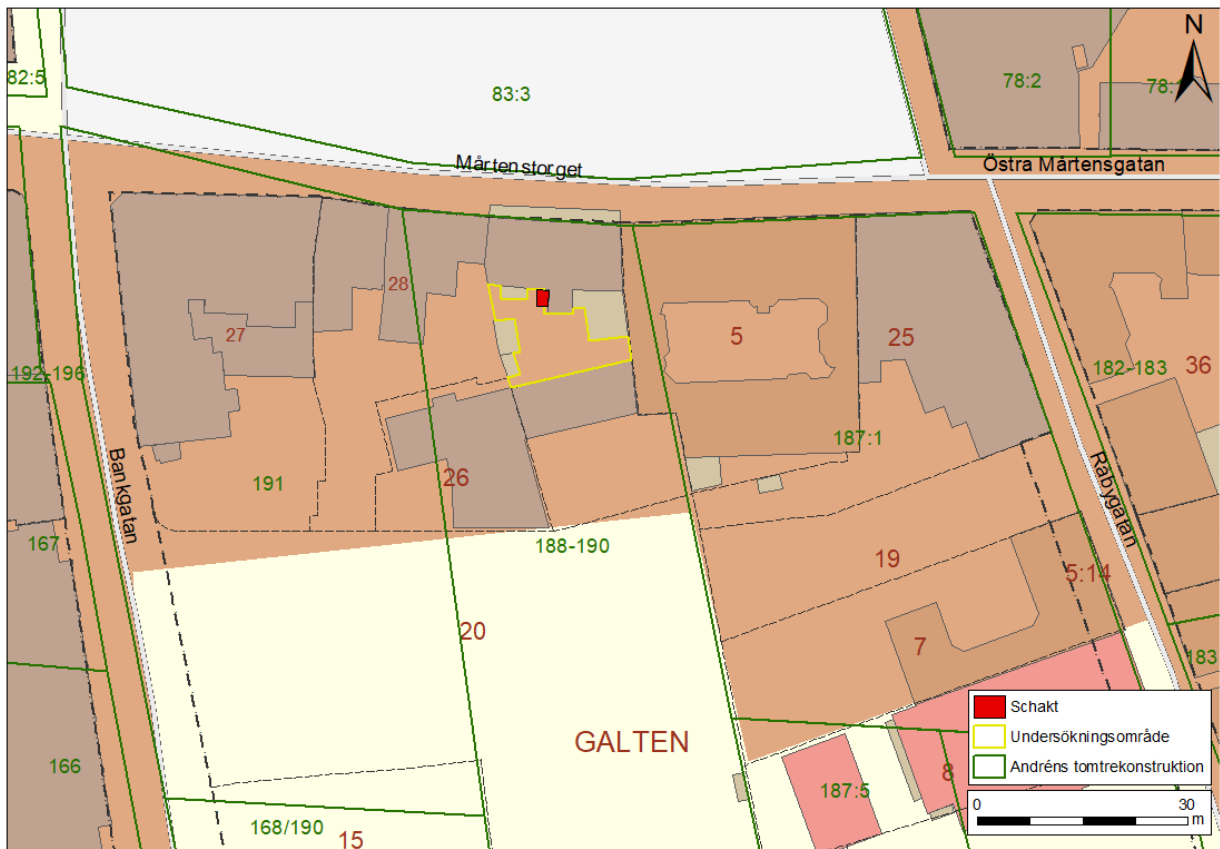
Inledning

Med anledning av att Galten i Lund AB utförde markarbeten på fastigheten Galten 28 i Lund, genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning enligt länsstyrelsens beslut (Lst Dnr 23964-2023, Kulturens projektnummer A_2023_0073). Fastigheten är centralt belägen inom fornlämning L1988:5459 (RAÄ Lund 73:1), som utgör Lunds stadslager (figur 1). Arbetet omfattade en omgestaltning av fastighetens innergård där en ny trappa skulle anläggas, marken skulle beläggas och en dagvattenbrunn skulle bytas. Av de planerade ingreppen skulle enbart bytet av dagvattenbrunnen arkeologiskt övervakas. Utgrävningen och schaktningsövervakningen genomfördes under tidsperioden 2024-02-12–2024-02-13.

Fornlämningsmiljö

Kvarteret Galten har fått sitt namn efter krigaren och diplomaten Peder Galt som under 1600-talets första hälft residerade i kvarterets nordöstra del utmed dagens Mårtenstorget (Bevaringskommittén 1980:34). Mårtenstorget som ligger norr om kvarteret Galten, var fram till 1800-tal en stor sammanhängande tomt. Gatan norr om kvarteret Galten var benämnd som Mårtensgatan och anlades troligen på 1300-talet (Bevaringskommittén 1980:15). Kvarteret Galten avgränsas även av Råbygatan i öst, Lilla Tvärgatan i syd, och Bankgatan i väst. Bankgatan utvidgades under 1900-tal och benämndes innan dess som Norra Råttestråtet. Samtliga gator som omger Galten är utlagda under medeltid. Öster om kvarteret, vid Norra Råttestråtet västra sida var Sankt Mårtens sockenkyrka belägen fram till att den revs under reformationen på 1500-talet (Gardelin 2015:158f).

Vid 1500-talets början var kvarteret Galten, enligt en rekonstruktion av Lunds tomtindelning, uppdelat i 8–9 tomter (Andrén 1984). Det aktuella undersökningsområdet på fastigheten Galten 28 faller inom tomten 188–190, vilken omnämns skriftligt först år 1570 (figur 2). Den ingick i Sankt Stefans socken fram till reformationen och omnämns i skrift vid sju tillfällen.

Figur 2. Aktuellt schakts läge inom undersökningsområdet i relation till historiska tomtgränser. Visat mot fastighetskartan © Lantmäteriet.

Tabell 1. Sammanställning av skriftliga historiska omnämningen av tomter inom undersökningsområdet (André 1984:95).

År	Tomt 188–190 Gård (S:ta Marias altare mitt på golvet) S:t Mårtens s:n
1570	Betalade Sören (Mogensen) Jyde och Christen Trommeslager jordskyld.
1577	Beboddes av Peder Jörgensen.
1577	Arrenderades den östra hälften på "evig tid" av Sören Mogensen Jyde och hans hustru Johanne Thomasdatter.
1623/26	Betalade Peder Smed och änkan Marine Trommeslagers jordskyld.
1627	Nämns den västra delen som Peder Spillemands gård.
1642	Nämns den västra delen som Peder (Olsen) Spillemandsgård.
1643/49	Köptes den västra delen av Eskil Christensen.

Området har, enligt bevarat kartmaterial, varit glesbebyggt under 1600–1700-tal (André & Högstedt 1990:16f, 32f). Den bebyggelse som fanns inom kvarteret låg koncentrerat mot Mårtensgatan enligt Andreas karta från år 1669 och Carl Magnus Espmans karta från år 1783. På Andreas karta är byggnaderna i området belägna med långsidan mot gatan (figur 3). Två av byggnaderna på kartan är även något större än de genomsnittliga husen i Lund, vilket kan indikera att de varit stenhus.

Under 1700-talet användes gårdarna i kvarteret av hantverkare, bland annat snickarmästare, skomakare och vagnmakare. Till gårdarna hörde även sädeslyckor som sträckte sig ned till Lilla Tvärgatan (Bevaringskommittén 1980:34f).

Lunds östra stadsbäck har runnit över Mårtensstorget i norr och förbi kvarteret Galtens nordvästra hörn (Guldåker 2021:20ff).

Figur 3. Utdrag från Andreas karta över Lund från år 1669. Kvarteret Galtens är markerat med röd cirkel. (André & Högstedt 1990:13)

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Flera arkeologiska iakttagelser från kvarteret Galten finns dokumenterade i Kulturens LA-arkiv och nedan presenteras ett urval.

Den tidigaste dokumenterade arkeologiska iakttagelsen från kvarteret Galten dateras till år 1905. Dokumentationen utfördes i samband med anläggandet av en husgrund på fastigheten Galten 5. Under markarbetet påträffades grundmurar som kan vara lämningar efter ett stenhus som enligt skriftliga källor har funnits på platsen (Andrén 1984:94f).

År 1923 anlades ett nytt trapphus i anslutning till huvudbyggnaden på fastigheten Galten 28. Under grundläggningsarbetet påträffades en kista vars botten ej kunde återfinnas (figur 4). Huruvida det var en gravkista eller ej framkommer inte i dokumentationen. Kistans skick antyder goda bevaringsförhållanden i området (Kulturens LA-arkiv).

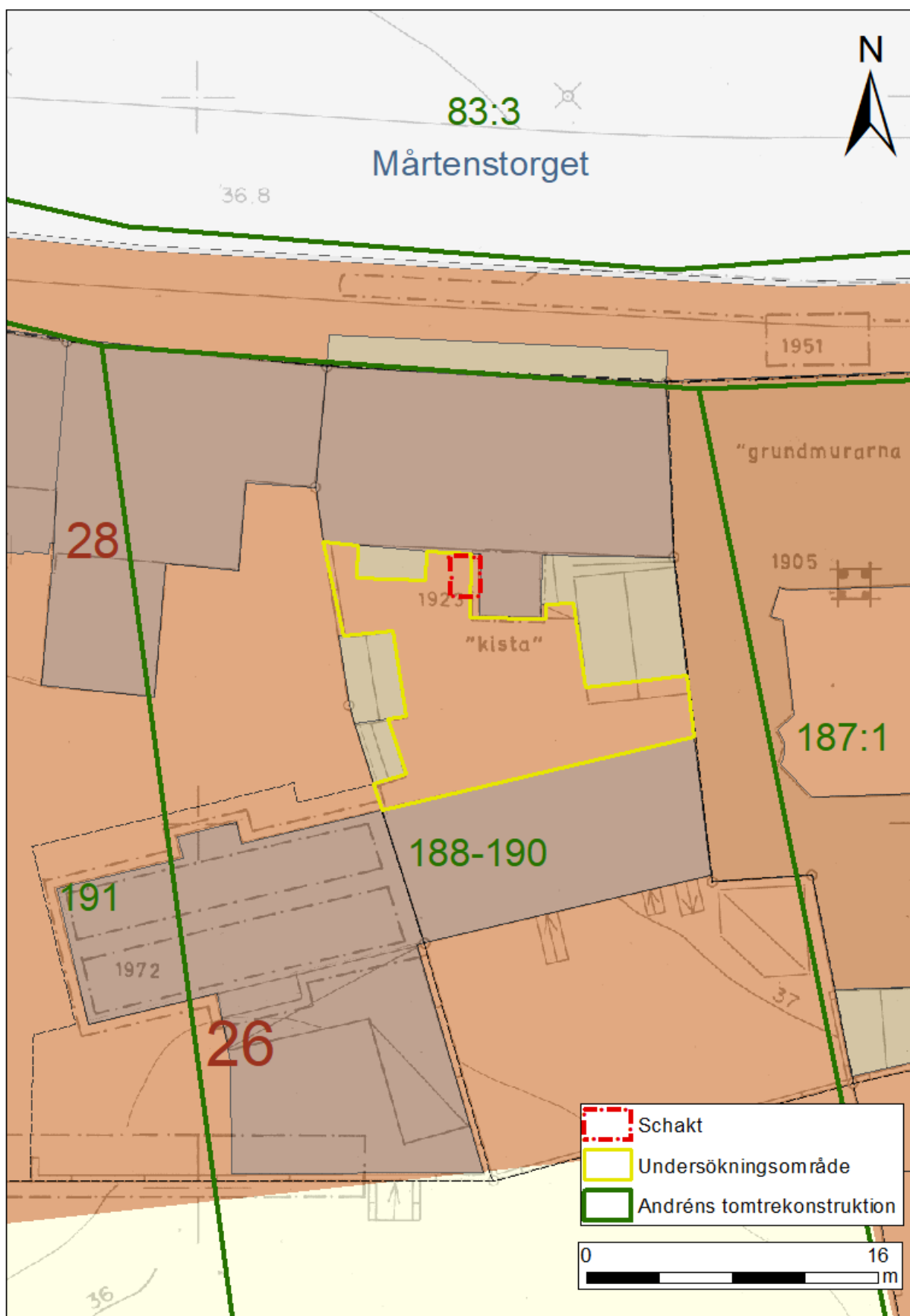
År 1972–73 genomfördes schaktningsarbete på fastigheterna Galten 21, 22 (idag Galten 26) inför anläggandet av en ny byggnad. Under schaktningen dokumenterades kulturlager ner till 2,50 meters djup. Inga medeltida byggnadsrester eller anläggningar påträffades (Kulturens LA-arkiv).

År 1984 genomfördes arkeologiska undersökningar av fastigheten Galten 25 i det nordöstra hörnet av kvarteret. Vid undersökningen kunde tidigmedeltida lämningar identifieras. En knuttimrad brunn daterades till 1000-talet och spår av stolpburna hus dokumenterades. Vidare påträffades även ugnar, härdar, lergolv, stolphål och en stensättning. Även kopparhaltig slagg framkom, vilket kan tyda på att metallhantverk har utförts på platsen (Gardelin 2007).

År 2007 anlades en fjärrvärmeledning från Mårtenstorget till Kvarteret Galten. Schaktet nedgick till ett djup av 0,50 meter. På tomtmarken framkom intakta kulturlager och äldre ledningsdragningar. Kulturlagren innehöll gult tegel och tolkas därmed ha uppkommit under 1800–1900-tal (Karlsson 2008:10).

Inför planerad exploatering genomfördes en arkeologisk förundersökning år 2018 inom kvarteret. Sex schakt upptogs, varav ett var beläget inom fastigheten Galten 28. Tre byggnader i olika faser, från 1200-talet och framåt dokumenterades (Kockum 2018:12ff).

År 2020 utfördes en geoteknisk undersökning inom kvarteret Galten. 12 borrhovsprov togs upp inom kvarteret, vilka visade på förekomst av kulturlager ner till ett djup av 3,60 meter i området. Det nordligaste av proverna borrades inom fastigheten Galten 28 och visade ett resultat av möjliga äldre kulturlager från 0,70–2,00 meters djup (Kockum & Guldåker 2020).

Figur 4. Aktuellt schakt läge inom undersökningsområdet i relation till historiska tomtgränser samt dokumenterade arkeologiska iakttagelser i området. Visat mot Kulturens arkeologiska generalkarta och fastighetskartan © Lantmäteriet.

Genomförande och dokumentation

Arbetet utfördes enligt kontextuell dokumentationsmetod, med kompletterande fotodokumentation. Inmätningarna gjordes manuellt. Om ingen källa anges i text, så är information hämtad från Kulturens LA-arkiv. Kontexter förkortas med K och ett löpnummer, exempelvis K1.

Schaktet upptogs med minigrävare på innergården av Galten 28 mot huvudbyggnadens sydmur och det tillbyggda trapphusets västvägg (figur 4). Betongbrunnen som skulle bytas låg något närmare husväggen än vad som angivits i ansökan. På grund av detta behövde schaktet förläggas 0,50 meter öster om det angivna undersökningsområdet. Detta betraktades som en minde avvikelse. Schaktet omfattade 2,30 x 1,70 meter i nord-sydlig riktning.

Betongbrunnen, med en diameter på 0,55 meter, var belägen i schaktets nordöstra hörn. Till brunnen anslöt tre rör vilka var synliga i schaktet. Två av dem var av betong, med en diameter av 0,15 meter, och löpte i nord-sydlig riktning på ett djup av 0,45 meter, respektive 1,00 meter. Det tredje röret var av plast med en diameter av 0,12 meter, på ett djup av 0,20 meter. En planritning med inmätta rörs utsträckning finns i bilaga 1.

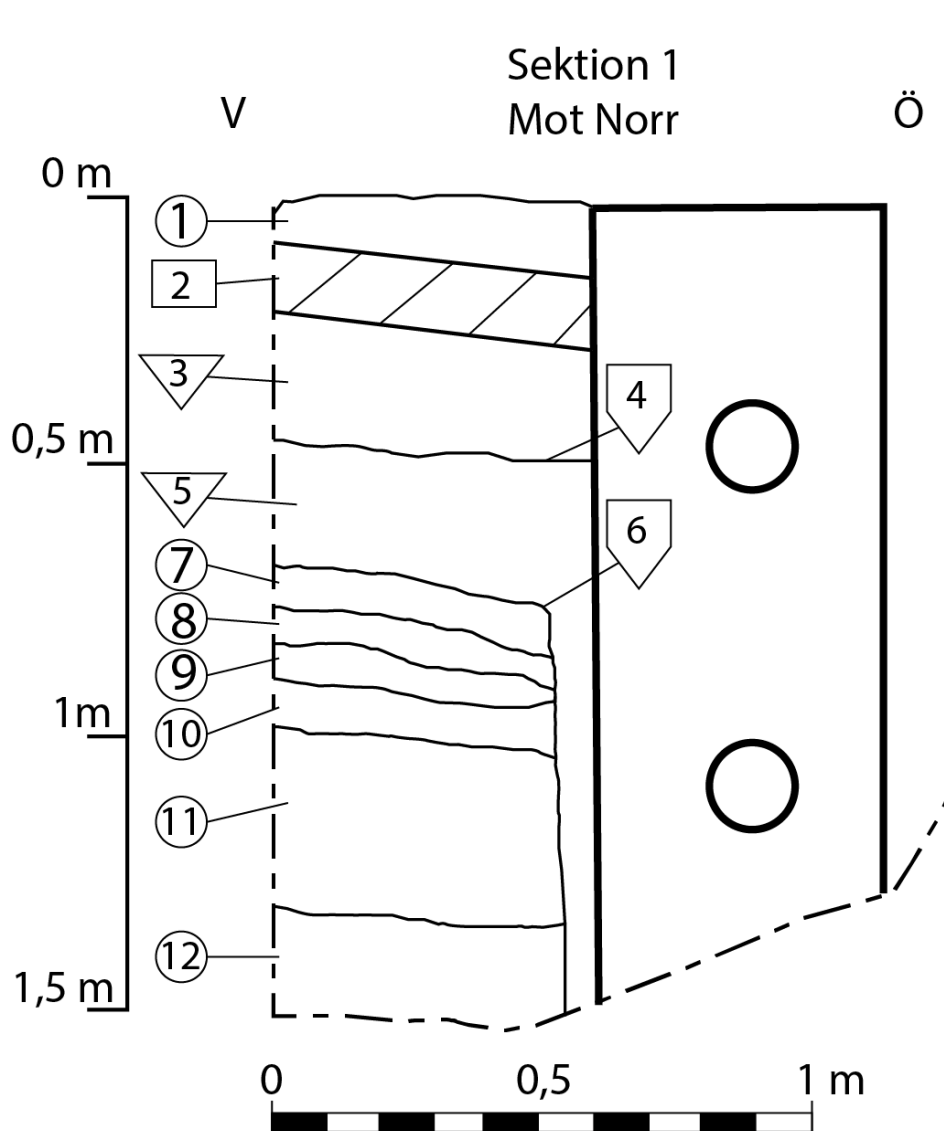
Nära schaktbotten, på 1,50 meters djup löpte ett ledningsrör av keramik i öst-västlig riktning. Schaktet grävdes ner till ett djup av 1,70 meter, och på grund av hårt regn samlades vatten och sediment på botten, vilket försvårade dokumentationen av schaktbotten. Fyllnaden i den nedgrävningen som grävts för att anlägga keramikröret, täckte under utgrävningen den södra halvan av schaktet. Inga äldre kulturlager påträffades i denna del av schaktet, utan endast fyllningar i äldre ledningsschakt. Den södra schaktkanten var släntad och täckt med rasmassor.

I den norra delen av schaktet kunde äldre lämningar iaktas. En fragmentarisk stenläggning (K13) dokumenterades i plan på ett djup av 0,70 meter under befintlig marknivå. Den låg på en 1,00 x 0,50 meter stor yta utan tydlig struktur. Stenarna var till storleken cirka 0,10 meter och låg packade på en jämn nivå i två kluster. Dess utsträckning är dokumenterad på planritningen i bilaga 1.

En välbevarad lagerföljd identifierades i schaktets norra vägg (figur 5 & 6). Tolv kontexter dokumenterades i stratigrafien, varav sex var äldre kulturlager. En sektionsritning upprättades från befintlig marknivå ner till ett djup av 1,50 meter. Ritningen och en komplett lagerbeskrivning finns att tillgå i bilaga 1. Tre makrofossilprover samlades in från stratigrafien (K7, K11, K12). Teknisk rapport från makrofossilanalysen finns att tillgå i bilaga 2. Kulturen bekostade två av proverna.

På 1,50–1,30 meters djup påträffades ett lager mörk humös sand (K12) vilket tolkades vara ett lager av odlingsjord eller möjligen sediment från Lunds östra stadsbäck. På 1,30–1,00 meters djup låg ett mörkt humöst lerlager (K11) med inslag av tegel och kalkbruk vilket tolkades vara ett medeltida lager av odlingsjord som tillkommit efter år 1200. På 1,00–0,90 meters djup dokumenterades ett lager av gulbrun silt (K10) som tolkades vara ett konstruktionslager anlagt inför ett renoveringsarbete. Ovan den, på 0,85–0,90 meters djup låg ett lager av kalkbruk (K9) vilket tolkades som ett raseringslager från ett

renoveringsarbete. På 0,80–0,85 meters djup iakttogs ett lager av grå lera (K8) vilket tolkades vara omrörda kulturlager utlagda som nivellering. På 0,70–0,80 meters djup påträffades en mörkgrå lera (K7) vilken tolkades vara ett äldre trädgårds- eller gårdslager. Från 0,70 meters djup och uppåt låg fyllnadsmassor och bärlager som tillkommit i modern tid. Ingen morän påträffades i schaktet.

Figur 5. Stratigrafisk illustration över den norra sektionen. Antikvaristeknisk beskrivning av de numrerade kontexterna finns i bilaga 1. Modern befintlig bebyggelse är markerad i tjocka linjer.

Figur 6. Översikt fotografi över schaktet. En sekvens av kulturlager är synlig i schaktets norra vägg till vänster om brunnen. Foto taget från söder.

Resultat

Det humösa sandlagret K12 i nordsektionens botten tolkades vara en uppluckrad odlingsjord där sanden fungerat som en jordförbättring. Inledningsvis tolkades sandlagret (K12) på grund av sitt läge, höga fuktighet och sandiga karaktär, ha tillkommit efter ett av Lunds vattendrag. Enligt tidigare forskning kan Lunds östra stadsbäck ha runnit förbi kvarteret Galtens nordvästra hörn, cirka 50 meter väster om aktuellt schakt (Guldåker 2021). Kontexter med sandig och humös karaktär har tidigare dokumenterats i kvarteret Galten på liknande djup (Kockum 2018; Kockum & Guldåker 2020). Med denna iakttagelse i åtanke togs ett makrofossilprov från sandlagret K12 i syfte att pröva om lagret har tillkommit genom stadsbäcken.

Provsvaret visade att sanden möjligen kan ha tillkommit genom avsättning av vatten, men att den även kan ha deponerats under andra omständigheter. Inget av det bevarade makrofossila materialet antydde heller på att lagret har varit ett vattendrag. Snarare visade provresultatet på en bakgårdsnära odlingsmiljö. Bevarandegraden var låg, troligen med anledning av dränering och hög syretillsättning, vilket antyder att jorden har omlagrats. Ett mindre frömaterial fanns bevarat, främst av växter som kan ha kultiverats så som äkta fläder, hjärtstilla, och bolmört. Även förkolnat skalkorn hittades. Makrofossilanalysen visade, utöver fröerna, på ett innehåll av träkol, träflis, benfragment, fiskfjäll, förkolnat spannmål och mineralsmältor. Sammansättningen utgör köksavfall, vilket troligen har kastats ut som gödningsmedel till jorden. Provets komponenter tyder snarare på att lagret har varit odlingsjord i bakgårdsnära miljö, troligen en trädgård. Provet innehöll tegelfragment vilket antyder att lagret har brukats efter år 1200 (bilaga 2).

I odlingsjord K11, som var snarlikt odlingsjord K12, framkom en större del silt och lera än sand. Provet innehöll även likt det underliggande lagret en stor del träkol, träflis, djurben, fiskfjäll, tegel och mineralsmältor. Förkolnade fröer av råg, groddat skalkorn, pilört, svinmålla och hasselnöt påträffades. Även fläder samt ogräser var närvarande. Rester av köksavfall som påträffas i lagret kan vara köksaska som spridits ut. Närvaron av råg, och tegelkross kan antyda att lagret är från senmedeltid eller senare (bilaga 2).

Ovan odlingsjorden framkom ett tunt lager homogen siltig lera (K10) följt av ett kalkbrukslager (K9). Den siltiga leran och kalkbrukslagret tolkas vara närliggande i tid och kan ha tillkommit under en fasadrenovering i området. Leran är ett konstruktionslager som lades ut för att jämna ut marken i förberedelse för en byggnation.

Enligt bevarat kartmaterial ska kvarteret Galtens norra del mot Mårtensgatan ha varit bebyggt åtminstone sedan år 1669. Schaktet är troligen placerat på en av de historiska byggnadernas bakgård. De små bitarna av rött tegel i det annars homogena lagret kan antyda att kalkbruket (K9) har knackats av en fasad. Sannolikt utfördes arbetet någon gång under efterreformatorisk tid.

Lager K8 var ett omrört kulturlager och lades troligen ut över arbetsytan (K10) och putsraseringen (K9) för att nivellera bakgården på 0,70 meters djup.

Makrofossilprovet från odlingsjorden K7 påvisade innehåll av köksavfall bestående av träkol, träflis, både bända och obrända djurben, fiskfjäll, tegel och mineralsmältor. Köksavfallet har troligen kastats ut som gödningsmedel för odlingen. Flera sorters örter och ogräs var närvarande i lagret, närvarande var knaggelstarr, hundstarr, skelört, svinmålla, lönnmålla, äkta fläder, sommarkyndel, samt förkolnade fröer av gråstarr, slankstarr, råglosta, våtarv, sädeskorn, skalkorn, ärt och råg. Frömaterialets sammansättning skiljde sig från proverna innehåll av proverna i K11 och K12, med en större variation av både spannmål, örter och ogräs. Den större variationen av växter kan antyda att ängsskörd kan ha hämtats till platsen, och använts som gödningsmedel (bilaga 2). Lagrets övre del har troligen blivit bortgrävt i modern tid i samband med anläggandet av betongbrunnen. Därav är det svårt att avgöra om odlingsjorden var samtida med den närliggande stenläggningen (K13) som likt odlingsjorden framkom på 0,70 meters djup.

Makrofossilsanalysen påvisade innehållet av en köks- och trädgårdsnära bakgårdsmiljö vilket passar väl in med schaktets läge och de lager som påvisar renovering och nivellering av platsen (K8, K9, K10).

Kulturlagerstatus

En övervägande del av det utschaktade området var sedan tidigare påverkat av moderna markingrepp. En stratigrafi av äldre intakta kulturlager kunde ändå observeras i den norra sektionen och stundvis i plan i schaktets norra del. Övriga schaktdelar var sedan tidigare utschaktade.

Stratigrafin i den norra schaktväggen innehöll kompakta lager med hög fuktighet och fetthet, vilket normalt utgör goda förutsättningar för bevarande. Makrofossilanalysen visade att så inte är fallet, troligen på grund av dränering och omlagring som syresatt de äldre kulturlagren. Även tidigare utschaktning kan ha utsatt de äldre kulturlagren för syresättning, vilka kan ha skyndat på nedbrytningsprocessen. Schaktets läge mindre än en meter söder om en befintlig byggnad, innebär att en ringa volym av kulturlager rimligen kan kvarstå norr om schaktet.

Äldre kulturlager dokumenterades från en nivå av 0,70 meter under befintlig marknivå till ett djup av 1,50 meter. De sista 0,20 metrarna mot schaktets botten kunde inte dokumenteras på grund av rasrisk. Ytterligare kulturlager kan förekomma under 1,50 meters djup. Ingen morän kunde skymtas i stratigrafi eller schaktbotten.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	23964-2023
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2023_0073
Trakt/kvarter/fastighet	Galten 28
Socken	Lunds stad
Kommun	Lunds kommun
Län	Skåne
Typ av exploatering	Ledningsdragnig
Uppdragsgivare	Kraftringen AB
Typ av undersökning	Schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Henrik Bernro
Fältarbetstid	2024-02-12 – 2024-02-13
Fälttid, arkeolog, tim	6 h
Yta, m²	4 m ²
Kubik, m³	7 m ³
Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs.
Ritning, dokumentation	2 st A3 ritfilm: 1 sektionsritning skala 1:20, 1 planritning skala 1:100
Foto	10 digitala fotografier
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Galten 28

Källor och litteratur

André, Annika & Högstedt, Christina. 1990. Kartornas Lund 1580-talet till 1950. *Gamla Lund, årsskrift* 72. Lund.

Andrén, Anders. 1984. Lund tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museum. *Rapport Medeltidsstaden 56*. Stockholm.

Bevaringskommittén 1980. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram Vårfru rote*. Lund: Bevaringskommittén.

Gardelin, Gunilla. 2007. Kv Galten 26, Lund, Arkeologisk undersökning 1984. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 263. Kulturen, Lund.

Gardelin, Gunilla. 2015. Kyrkornas Lund. *Archaeologica Lundensia XII*. Kulturen, Lund.

Guldåker, Aja. 2021. Lunds vattenhål genom tiderna. *Arkeologi*, Kulturen 2021. (red.) Hofendahl, Johan m fl. Kulturen, Lund.

Karlsson, Mattias. 2008. Lunds medeltida stad och Lilla Råby bytomt. Schakt för fjärrvärmeledning. Arkeologiska förundersökningar 2006-2008. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 328. Kulturen, Lund.

Kockum, Jan. 2018. Kv Galten 13, 14, 15, 19, 27 och 28, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2018. *Kulturmiljörapport 2018:43*. Kulturen, Lund.

Kockum, Jan & Guldåker, Aja. 2020. Kv Galten 12, 13, 14, 15 m fl. RAÅ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning Geoteknik 2019. *Kulturmiljörapport 2020:20*. Kulturen, Lund.

-

Kulturens LA-arkiv.

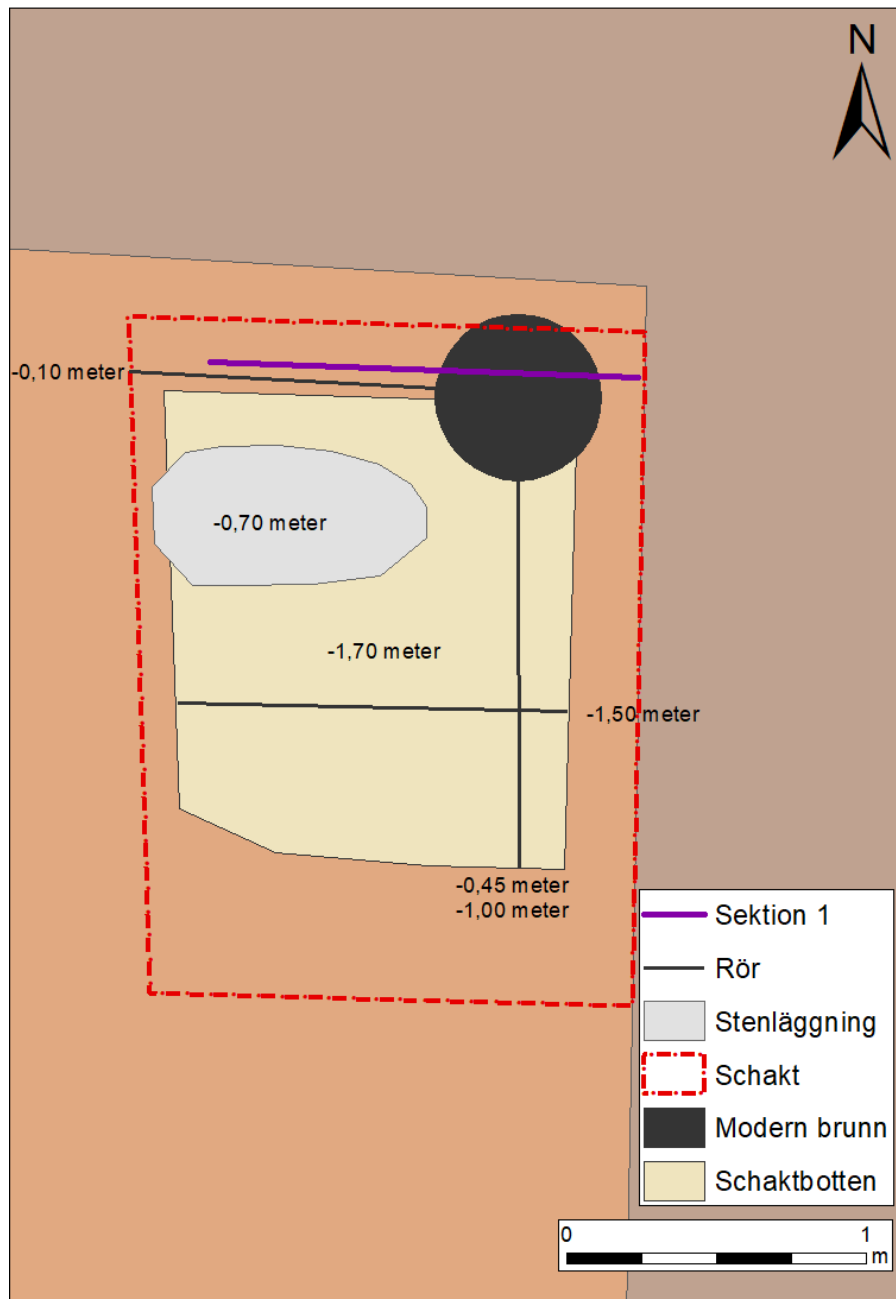
Kulturens LB-arkiv.

Bilagor

1. Plan- och sektionsritningar

2. Makrofossilanalys av jordprover från Galten 28, Lund. Teknisk rapport. Jens Heimdahl, Statens historiska museer, Arkeologerna.

Bilaga 1. Plan- och sektionsritningar

Planritning över aktuellt schakt, inmätta kontexter och rör. Visat mot fastighetskartan © Lantmäteriet.

Bilaga 2 Makrofossilanalys

Av Jens Heimdahl, Statens historiska museer, Arkeologerna.

Analys av jordprover från Galten 28, Lund

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2024-05-23

Bakgrund

Under den arkeologiska undersökningen av kvarteret Galten 28 i, Lund (Projekt A_2023_0073), Lst dnr 431-23964-2023) insamlades tre jordprover för makroskopisk analys med fokus på växtrester. Proverna togs ur olika kulturlager på mellan 0,7 och 1,3 meters djup, exponerade i en sektion i schakt 1, dokumenterade på ritning 2. Lager 7 och 11 antas representera äldre markhorisonter, och den senare är eventuellt ett odlingshorisont. Lager 12 var sandigt, och det har efterfrågats bland annat huruvida denna sand ursprungligen kan ha avsatts av ett vattendrag, möjligen Lunds östra stadsbäck. Dateringen på materialet är okänd och kan sträcka sig från tidigmedeltid till tidigmodern tid. Målsättningen med analyserna har varit att försöka se spår av aktiviteter som bedrivits och miljöer som på platsen.

Metod och källkritik

Efter mätning av provvolymen preparerades proverna genom flotation och vätsiktning i siktar med minsta maskstorlek 0,25 mm. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 6–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers m. fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts. Fröer och frukter har räknats till antal.

Bevarandegraden i proverna var relativt låg för att vara stadslager, främst förkolnat växtmaterial var bevarat, men även en del oförkolnat. Den låga bevarandet beror troligtvis på hög dränering och syresättning i marken, men få spår av moderna rottrådar påträffades. De provtagna brukslagren definierats med skarpa kontakter mot angränsande strata vilket visar att den postdepositionella bioturbationen varit begränsad, och i de flesta fall försumbar. Materialet bedöms huvudsakligen ligga *in situ* sedan övergivandet och eventuell omlagring av material bedöms ha skett innan depositionstillfället. Materialet bedöms i sin helhet ha ett gott källvärde för denna analys.

Analysresultat

I resultattabellen har fragmenterade material som inte är förkolnade fröer och frukter kvantifierats enligt en grov relativ skala om en till tre prickar, där en prick ● innebär förekomst av enstaka (ca 1–5) fragment i hela provet. Två prickar ●● innebär att materialet är vanligt – att det hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. Tre ●●● prickar innebär att materialet kan sägas dominera provet, att man hittar det var man än tittar.

De identifierade växtfröerna har grovt kategoriserats i olika tafonomiska grupper för att underlätta tolkningen, och förkolnat och oförkolnat material har separerats i tabellen.

A_2023_0073, Galten 28			PMI	1	2	3
Schakt 1, ritning2			L	7	11	12
Kontext/frågeställning			Marklager på gård, delvis stenlagd	Marklager, odlingslager?	Marklager, odlingslager?	Sandlager (fluvialt material?)
Analyserad vol. l			2,1	2,6	1,7	
Fragmenterade material	Förkolnad ved	Träkol	●●●	●●●	●●●	
	Oförkolnad ved	Träflis	●	●	●●	
	Animaliskt köksavfall	Däggdjurs- och fågelben	●●	●●	●●	
		Brända benfragment	●			
		Fiskfjäll och fiskben	●●	●●●	●●	
		Abborrfjäll	●	●●	●	
	Övrigt	Kalkbruk & tegel	●●	●●	●●	
Mineralsmältor		●●	●●	●		
Oförkolnade frukter/fröer						
Äng	Knaggelstarr-typ	<i>Carex flava</i> -type	1	2	1	
	Hundstarr-typ	<i>Carex nigra</i> -type	1			
Ogräs	Kirskål	<i>Aegopodium podagraria</i>				1
	Skelört	<i>Chelidonium majus</i>	1			
	Svinmålla-typ	<i>Chenopodium album</i> -type	1			
	Lönmålla	<i>Chenopodium hybridum</i>	1			
	Bolmört	<i>Hyoscyamus niger</i>		3	7	
	Vitplister	<i>Lamium album</i>			2	
	Brännässla	<i>Urtica dioica</i>		2		
Odlat?	Äkta fläder	<i>Sambucus nigra</i>	10	1	22	
Odlat	Hjärtstilla	<i>Leonurus cardiaca</i>		1	5	
	Sommarkyndel	<i>Satureja cf. hortensis</i>	1			
Förkolnade fröer frukter						
Äng	Gråstarr-typ	<i>Carex canescens</i> -type	1			
	Slankstarr-typ	<i>Carex flacca</i> -type	1			
Ogräs	Råglosta	<i>Bromus secalinus</i>	2			
	Svinmålla-typ	<i>Chenopodium album</i> -type		1		
	Flört	<i>Persicaria laphatifolium</i>		2		
	Våtarv	<i>Stellaria media</i>	1			
Insamlat	Hasselnotsskal	<i>Corylus avelana</i>		1		
Odlat	Sädeskorn obest.	Cerealiea indet	4			
	Skalkorn	<i>Hordeum vulgare</i> ssp. <i>vulgare</i>	2		2	
	Skalkorn (groddat)	<i>Hordeum vulgare</i> ssp. <i>vulgare</i> (sprouted)		1		
	Ärt	<i>Pisum sativum</i>	1			
	Råg	<i>Secale cereale</i>	2	1		

Diskussion

Proverna är insamlade i skilda kontexter och diskuteras delvis var för sig. Provernas innehåll är till viss del också mycket likartat, och dessa inslag diskuteras inledningsvis sammanslaget.

Alla tre prover innehåller rikligt med köksavfall i form av benfragment, ben och fjäll från fisk, samt förkolnat spannmål. Utifrån sammansättningen är det svårt att uttala sig närmare om åldern på detta material, men inslaget av råg kan indikera att materialet härrör från högmedeltid eller senare. Detta bekräftas också av inslaget av tegel som också kan ha gemensam tafonomi med köksavfallet och indikera att en del av materialet i samtliga jordlager består av spirsraseringar.

I samtliga prover påträffades oförkolnade fröer från trädgårdsväxter, här hjärtstilla och sommarkyndel. När sådana förekommer är det i allmänhet en indikation på en trädgårdsnära miljö, och ibland på att det provtagna lagret är en trädgårdsjord.

PM 1, gårdslager

Om jordprovet från den delvis stenlagda gårdsmiljön är från ett brukslager som inte är en odlingsjord så visar på en ogräsbevuxen köks- och trädgårdsnära bakgårdsmiljö. Inslagen av ängsväxter kan här komma från en gödslad trädgårdsjord i närheten. Kryddväxten sommarkyndel har tidigare påträffats i Lund från lager daterade till 1200-talet (Hjelmqvist 1991).

PM 2, odlingsjord

Lagret tolkades i fält som en möjlig odlingsjord. Inslagen av den odlade medicinalväxten hjärtstilla och ängsväxter som sannolikt kommer från stalldynga som brukats som gödsel, styrker denna tolkning. Inslagen av köksavfall kan i detta fall, vid sidan om äldre spisraseringsmaterial, även komma från spisaska som sprits på odlingen. Bolmört har i tabellen sorterats som ogräs, men den kan också ha odlats i trädgården.

PM 3, sand med organiskt material

Sanden kan i sig ha ett ursprung i ett alluvialt avsatt sediment, till exempel ett material som avsatts i en bäck. Detta är emellertid inte säkert då sand kan ha många andra ursprung, till exempel i svallavlagringar och glacialfluviala material. I detta fall går sandens ursprung inte att avgöra av provets innehåller eller sammansättning. Däremot är det tydligt att materialet här även innehåller lera och silt, och förefaller väl homogeniserad med dessa andra kornstorlekar. Tillsammans med tegelfragmenten och det rika organiska materialet i form av köksavfall påminner sammansättningen mycket om den vi finner i det ovanliggande lager 11 (PM 2), och faktum är att trädgårdsindikationerna här är tydligare. Rent innehållsmässigt ser också detta lager ut att vara en gammal odlingsjord av samma typ som det ovanliggande, om än med mer inslag av sand.

Referenser

- Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: *Digital Seed Atlas of the Netherlands*, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen
- Hjelmqvist, Hakon, 1991. "Några trädgårdsväxter från Lunds medeltid", *Svensk botanisk tidskrift* 85, s. 225–248.
- Von Jacomet, S., 2006: *Identification of cereal remains from archaeological sites*. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel

2024

- 2024:1 Kv Domkyrkan 1, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll år 2022–2023. Gertie Ericsson & Aja Guldåker.
- 2024:2 Häglinge kyrka, Hässleholms kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2023 – 2024. Carita Melchert.
- 2024:3 Innerstaden 2:1, Stortorget, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015. Gertie Ericsson med bidrag av Jens Heimdahl.
- 2024:4 Grynmalaren 37, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning och schaktningsövervakning 2023. Linnea Lidh.
- 2024:5 Innerstaden 2:1, Mårtensstorget. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning & schaktningsövervakning 2023. Imelda Bakunic Fridén.
- 2024:6 Fossesholm herregård. Vestfossen, Øvre Eiker kommune, Buskerud Fylke, Norge. Trädgårdsarkeologisk undersökning 2022–2023. Aja Guldåker.
- 2024:7 Universitetet 1, Kungshuset. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459 Lunds stad och kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2023. Sebastian Boström & Gertie Ericsson.
- 2024:8 Innerstaden 2:1, Laboratoriegatan. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2023. Linnea Lidh
- 2024:9 Innerstaden 2:1 m.fl., Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022–2023. Generellt tillstånd – Kraftringen Energi AB. Henrik Bernro.
- 2024:10 Östra Karup kyrka, Båstads kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2023 – 2024. Carita Melchert.
- 2024:11 Kv Maria Magle 6, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021–2023. Imelda Bakunic Fridén
- 2024:12 Kv Domkyrkan 1 & Sankt Laurentius 3, Generellt tillstånd – Lunds Domkyrka, Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2022–2023. Henrik Bernro.
- 2024:13 Apollo 3, Ystad. Fornlämning RAÄ Ystad 50:1/L1988:3379. Ystad stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning år 2023. Sebastian Boström.
- 2024:14 Kv Galten 28. Fornlämning L1988:5459/RAÄ 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2024. Henrik Bernro.